

JOHN LOCKE A JEHO FILOZOFIA SLOBODY

Ivan KLINEC

JOHN LOCKE AND HIS PHILOSOPHY OF FREEDOM

Sustainability - Environment - Safety '2017

ABSTRAKT

Pred 385 rokmi sa narodil veľký anglický osvietenec filozof John Locke, ktorý významne ovplyvnil spoločenskovedné myslenie a jeho odkaz je platný ešte dnes. Odkazom Johna Locka pre dnešok je, že štát a vláda boli vytvorené pre ochranu vlastníctva človeka, ktorým je jeho život, sloboda a majetok a ich skutočnou úlohou je umožniť využívať človeku jeho prirodzené práva, ktoré vyplývajú z prirodzeného zákona, pričom základom vzniku štátu a vlády je dobrovoľná dohoda jednotlivých občanov, ktorá je teda základom občianskej spoločnosti.

KLÚČOVÉ SLOVÁ: vláda, štát, sloboda, občan

ABSTRACT

385 years ago a great English enlightenment philosopher John Locke was born, which significantly influenced social thinking and his legacy is still valid today. John Locke's reference to today is that the state and the government have been created to protect property of man, which is his life, freedom and property, and their real task is to enable man to exploit his natural rights stemming from natural law and the foundation of the state and government is a voluntary agreement of individual citizens, which is the basis of civil society.

KEY WORDS: government, state, freedom, citizen

Úvod

Pred 385 rokmi sa narodil veľký anglický osvietenec filozof John Locke, ktorý významne ovplyvnil spoločenskovedné myslenie a jeho odkaz je platný ešte dnes.

Dielo

John Locke sa narodil 29. augusta 1632 vo Wringtone v Anglicku a zomrel 28. októbra 1704 v Essexe v Anglicku.

John Locke bol anglickým filozofom, prírodovedcom a lekárom a významne ovplyvnil spoločenskú vedu a takisto ekonomické myslenie. Zaoberal sa človekom, jeho myslením, postavením v spoločnosti a miestom a úlohou štátu a moci vo vývoji spoločnosti. Vytvoril koncept prirodzeného zákona a prirodzených práv človeka. Jeho filozofia slobody človeka, ktorá je na tomto koncepte postavená, je inšpirujúca aj v dnešných dňoch.

Medzi jeho najvýznamnejšie diela patria Esej o zákone prírody (1664), Esej o ľudskom rozume (1690), Dve pojednania o vláde (1689), Listy o tolerancii (1689), (1690), (1692), Niektoré úvahy o dôsledkoch znižovania úrokových mier a zvyšovania hodnoty peňazí (1691), Niekoľko myšlienok

o výchove (1693), Rozumnosť kresťanstva, ako je podané v Písmach (1695), Obrana rozumnosti kresťanstva (1695) a ďalšie.

Ekonom

Johna Locka možno považovať takisto za ekonóma. K ekonomickej teórii prispel svojimi myšlienkami o úlohe štátu a spoločnosti, o spoločenskej zmluve, o zákonoch, o ochrane vlastníckych práv človeka, svojou kvantitatívnou teóriou peňazí alebo tiež svojim pojednaním o dôsledkoch zmien úrokových mier.

John Locke, keďže bol pôvodnou profesiou lekár, bol tiež autorom medicínskych diel Anatomia (1668) a De arte medica (1669). Profesiou lekára vykonával aj prakticky ako osobný lekár a svoje medicínske znalosti používal napr. Pri prevádzaní chirurgických zákrokov..

Bol členom Londýnskej Kráľovskej spoločnosti pre zdokonalenie prírodných znalostí (Royal Society of London for Improving Natural Knowledge) ktorá vznikla v novembri roku 1660 a tento dátum je považovaný za základ vzniku veku osvietenstva. Členmi tejto spoločnosti boli aj fyzik, matematik a astronóm Isaac Newton, chemik Robert Boyle, astronóm Edmund Halley, architekt Christopher Wren a mnohí ďalší významní predstavitelia vedy. John Locke bol teda aj významným predstaviteľom osvietenského myslenia. Bol zástancom slobody človeka a preto je považovaný za zakladateľa toho myšlienkového systému, ktorý sa dnes nazýva liberalizmus.

John Locke hovorí, že človek bol zrodený slobodný s dokonalou slobodou a neobmedzeným využívaním práv a privilégií zákona prírody, rovný so všetkými ostatnými ľuďmi a obdarený mocou chrániť svoje vlastníctvo, ktorým je jeho život, sloboda a majetok proti úkladom iných ľudí vrátane vlády. Locke veril, že človek má svoje vlastnícke práva založené na zákone prírody resp. prirodzenom zákone a úlohou vlády je ochraňovať tieto jeho práva. Vláda teda nie je tvorcom týchto práv, nakoľko prirodzený zákon existoval pred vznikom vlády. Locke sa tiež zaoberal vznikom spoločenskej zmluvy, ktorá je základom fungovania štátu.

Sloboda človeka

Podľa Locka prirodzená sloboda človeka je v tom, že je slobodný od akejkoľvek vyššej moci na zemi a že nie je pod vôľou alebo zákonodarnou autoritou človeka, ale že má za svoje pravidlo iba prirodzený zákon. Sloboda človeka v spoločnosti je v tom, že nie je pod žiadnou inou zákonodarnou mocou, než tou, ktorá bola zriadená dohodou v štáte, ani pod panstvom nejakej vôle alebo obmedzením nejakého zákona, než tým, ktorý zavedie legislatíva podľa dôvery v nej vkladanej.

Podľa Locka sloboda ľudí pod vládou znamená mať stále pravidlo, podľa ktorého je potrebné žiť, ktoré je spoločné pre každého člena spoločnosti a vydané zákonodarnou mocou v nej zriadenou, slobodou riadiť sa svojou vlastnou vôľou vo všetkých veciach, kde toto pravidlo nedáva predpisy, nebyť podrobený nestálej, neistej, neznámej, ľubovoľnej vôli druhého, ako prirodzená sloboda je v tom, nebyť pod žiadnym iným obmedzením než pod prirodzeným zákonom. Locke za jedinú cestu zbavenia sa svojej prirodzenej slobody považuje dohodu s inými, ktorá je základom občianskej spoločnosti s cieľom viesť pohodlný, bezpečný a pokojný život dohromady spolu so zabezpečením používania svojho vlastníctva vrátane jeho ochrany.

John Locke považuje bohatstvo za produkt práce a jeho poňmanie vlastníctva a bohatstva býva nazývané aj ako pracovná teória vlastníctva alebo pracovná teória bohatstva, ktorá je založená na uvedenom prirodzenom zákone a na tom, že bohatstvo a vlastníctvo vzniká prácou spracovaním prírodných zdrojov.

Prirodzené práva človeka

John Locke vytvoril ucelenú predstavu ekonomického a spoločenského systému, založeného na prirodzených právach človeka, vlastníaceho svoj život, slobodu a majetok a úlohou vlády je ochraňovať

toto vlastníctvo. Človek môže so svojim vlastníctvom, ktoré mu je neodňateľné, slobodne nakladať podľa svojho slobodného uváženia a slobodnej vôle a musí rešpektovať rovnaké práva u iných ľudí.

Otcovia zakladatelia USA a predovšetkým Thomas Jefferson boli významne ovplyvnení myšlienkami Johna Locka. A tieto myšlienky môžeme nájsť aj v Deklarácii nezávislosti USA, ktorej je Jefferson hlavným autorom.

Záver

Odkazom Johna Locka pre dnešok je, že štát a vláda boli vytvorené pre ochranu vlastníctva človeka, ktorým je jeho život, sloboda a majetok a ich skutočnou úlohou je umožniť využívať človeku jeho prirodzené práva, ktoré vyplývajú z prirodzeného zákona, pričom základom vzniku štátu a vlády je dobrovoľná dohoda jednotlivých občanov, ktorá je teda základom občianskej spoločnosti.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Locke, John: Esej o lidském rozumu. - Svoboda, Praha 1984

Locke, John: Druhé pojednání o vládě. - Svoboda, Praha 1992

ADRESA AUTORA

Ing. Ivan KLINEC

Slovenská academia vied, Ekonomický ústav, Šancová 56, 81105 Bratislava, Slovenská republika

e-mail: ivan.klinec@gmail.com

RECENZIA TEXTOV V ZBORNÍKU

Recenzované dvomi recenzentmi, členmi vedeckej rady konferencie. Za textovú a jazykovú úpravu príspevku zodpovedajú autori.

REVIEW TEXT IN THE CONFERENCE PROCEEDINGS

Contributions published in proceedings were reviewed by two members of scientific committee of the conference. For text editing and linguistic contribution corresponding authors.